

6 антонімічних пар, що дало наступні результати: *big* (77%) – *small* (83%); *great* (39%) – *little* (45%); *great* (38%) – *small* (42%); *big* (39%) – *little* (64%); *large* (36%) – *little* (36%); *large* (46%) – *small* (42%).

Дані процентні співвідношення підтверджують той факт, що найвищий коефіцієнт антонімічності мають антоніми, у яких ширша семантична структура, чим здатні протиставляти інші слова. Запропоновану формулу можна використовувати для укладання нових зразків антонімічних словників та вдосконалення іже існуючих. Перспективним в запропонованому дослідженні є аналіз ширшої групи антонімів, порівняння коефіцієнтів антонімічності та визначення причин їх можливих розбіжностей.

Література

1. Бережан С.Г. Семантическая эквивалентность лексических единиц. – Кишинев: Штиинца, 1973. – 372 с.
2. Кобозева И.М. Лингвистическая семантика. – М.: Эдиториал УРСС, 2000. – 350 с.
3. Кронгауз М.А. Семантика. – М.: РГГУ, 2001. – 400 с.
4. Шмелев Д.Н. Современный русский язык. Лексика. – М.: Просвещение, 1977. – 257 с.
5. Ogouï A. Bestimmung des Antonymiebeziehungen zwischen den Polysemen deutschen Wörtern // Qualico: Third International Conference on Quantitative Linguistics. 26-28.08. 1997. – Helsinki: Reserach Institute, 1997. – S. 59-60.

УДК 811.133.18'373.612

О.М. Мокра, В.І. Ткачов,

*Державний педагогічний інститут іноземних мов,
м. Горлівка*

ЛІНГВІСТИЧНІ ТА КОГНІТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНЦЕПТУ ДОБРО В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Мета статті – визначити лінгвістичні та когнітивні параметри концепту ДОБРО у сучасній французькій мові, найважливішого складника когнітивного аспекту мовленнєвої комунікації.

The aim of the article is to define linguistic and cognitive characteristics of concept of "goodness" in the modern French.

Своєчасним є зростання ролі когнітивного, культурологічного та антропоцентричного підходів до вивчення мовних явищ, адже розуміння вербальної картини світу, що існує в свідомості носіїв мови, дає змогу наблизитися до розуміння культурних надбань нації. Відтак, увага мовознавців скеровується на виявлення образів, що складають концептуальну картину світу та на опис вербальних засобів, що її реалізують [2, с. 2]. Мета статті – визначити лінгвістичні та когнітивні параметри концепту ДОБРО у сучасній французькій мові, концепту, що є найважливішим складником когнітивного аспекту мовленнєвої комунікації. Наш інтерес становить також висвітлення цього концепту у викладанні французької мови як рідної. **Концепт** є центральним поняттям когнітивної лінгвістики, одиницею ментального лексикону і усєї картини світу, відображеної в людській психіці [3, с. 10]. Видається слушним трактувати концепт як “об’єкт зі світу ідеального, що має ім’я й віддзеркалює культурно-зумовлене уявлення людини про дійсність” [1, с. 351].

Поняття ДОБРО становить предмет філософських досліджень, його вивчають лінгвісти та психологи. Попри те, що історія його аналізу сягає витоків античних часів, зміст і реалізація цього поняття у французькій мові залишається темою для всебічного обговорення. Як лінгвоментальне утворення, ДОБРО відносять до світоглядних універсалій [2, с. 4]. Класифікуючи оцінні концепти, філософи і логіки визначають ДОБРО як одну з широких аксіологічних категорій, що протистоять ЗЛУ [3, с. 29]. Традиційно вважається, що “добро – загальне поняття моральної свідомості, одна з основних категорій етики, за допомогою якої здійснюється етична оцінка явищ соціальної практики і моральних якостей окремих осіб” [1, с. 204]. Етимологічно слово “*bien, n. m*”, що вербалізує поняття ДОБРО у французькій мовній картині світу (МКС), ототожнюється з античним поняттям ВІДПОВІДНІСТЬ ЕТАЛОНУ/НОРМИ й утворює етимологічний шар концепту ДОБРО, прототипічним ім’ям якого є прикметник *bon*, в якому актуалізуються 22 з 25 словарних значень прямих номінацій концепту ДОБРО (*Bien*). Крім представленості прямими засобами концепт ДОБРО у французькій МКС моделюється мовними засобами вторинної номінації. До їх інвентарю входять:

– орієнтаційні метафоричні моделі – ДОБРО Є ВГОРІ:

Oui, sans aucun doute, le Bien doit triompher du Mal (Hugo);

– онтологічні метафоричні моделі – ДОБРО Є ВМІСТИЛИ-

ЩЕМ:

On peut trouver le Bien dans chaque personne (Byron);

– ДОБРО Є ОБ’ЄКТ:

L’amour est toujours le Bien (Camus);

– ДОБРО Є ПРОДУКТ:

Toute la vie de Kortchak produit le Bien (Lerard);

– ДОБРО Є ЖИВА ІСТОТА:

C'est le Bien qui règne dans l'Univers (Hugo);

– образні метафори – ДОБРО Є СОН/МРІЯ:

Le Bien donne la vie à mes rêves (Giriot);

Le Bien n'est qu'un sommeil (Sartre).

Метонімічні концепти ДОБРО у французькій МКС представлені символами, заснованими переважно на християнській етиці:

– ДОБРО Є БІЛИЙ КОЛІР:

J'entends les chansons des anges, je vois bien un ange blanc (Fressange);

– ДОБРО Є СВІТЛО:

Je veux voir la lumière de la Liberté (Lecouvreur).

Семантичні ознаки в інтенціоналі лексичного значення прототипового імені концепту-слова *Bien* перебувають у гіпер-гіпонімічних відношеннях. 22 значення слова *Bien* згруповано за такими родовими ознаками:

- 1) моральні чесноти: вихований, добрий, морально здоровий;
- 2) приємний, схвалюваний;
- 3) якісний;
- 4) достатній, відповідний, повноцінний.

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що вербалізований концепт ДОБРО – це культурна універсалія, зміст якої зумовлений французькою МКС. Його інтегрований лінгво-культурний і конгнітивно-лінгвістичний аналіз, заснований на фреймовому поданні ситуації оцінювання, розкриває специфіку концепту ДОБРО: з одного боку, – це нерозривна єдність його понятійної, ціннісної й образної складових, з іншого – структуроване ціле, побудоване двома царинами “Духовне” й “Матеріальне” [2, с. 6]. Концепт ДОБРО містить у собі три складові: понятійну, образну й ціннісну. Специфічність концепту ДОБРО зумовлена його аксіологічною природою, статусом ознакового концепту й водночас статусом оператора, через що оцінка й цінність рівною мірою належать до змістового мінімуму концепту. Втім, розмежування предметно-образної, понятійної, ціннісної складових є досить умовним. Для комплексної схематичної репрезентації концепту ДОБРО необхідно послуговуватися ідеалізованою конгнітивною моделлю, що забезпечить аранжування та співвіднесеність його складових. Як вже було зазначено, в сучасній французькій мові концепт ДОБРО вербалізується за допомогою слова ”**bien**”, що походить від латинського **bene**. Значення концепту ДОБРО розвивалися у французькій мові від конкретного до абстрактного, від виявів людської реакції (так, естетичне захоплення красою виражається спазмами дихальної системи) до позначення емоційного психічного стану. Слова етичної оцінки розвиваються за триступінчатою моделлю: конкретна позитивна оцінка – загальна позитивна оцінка – етична пози-

тивна ознака. У французькій мові іменник *bien n. m.* є полісемічним. Він позначає передусім *благо*, тобто те, що є вигідним, йде на користь, сприяє досягненню поставленої мети. Складниками концепту ДОБРО у сучасній французькій мові виступають слова *avantage, bénéfice, bienfait, profit, satisfaction, utilité*.

Другим значенням слова *bien n. m.* є власне ДОБРО, моральна чеснота, все те, що справедливо, чесно, похвально. У цьому сенсі синонімами слова виступають мовні одиниці: *devoir, idéal, perfection* тощо.

За даними енциклопедичного словника *Le petit Robert*, у французькій мові є три форми вираження концепту ДОБРО [4]:

- експліцитно-безпосередні: *bien, charité, devoir, idéal, perfection*, які пов'язані один із одним через свої лексичні значення;
- експліцитно-опосередковані: *avantage, bénéfice, richesse, bienfait*, які пов'язані з досліджуваним поняттям через спільну сему;
- імпліцитно-опосередковані: *profit, service, utilité*, які пов'язані зі значенням ДОБРО лише в контексті.

Домінантою концепту ДОБРО є триада:

- *les biens de l'ame* – людські чесноти,
- *les biens du ciel* – небесні блага,
- *les biens du corps* – краса, здоров'я.

Градуйований характер поняття ДОБРО у французькій мові відзеркалено різними способами:

а) вживанням часткового артиклю: *faire le bien – faire un bienfait envers les pauvres, faire la charité à qqn ; dire du bien de qqn – en parler avantageusement, favorablement*. Французькій філософ Д.Дідро зауважував: *Il ne suffit pas de faire le bien, il faut encore le bien faire* [5, с. 65];

б) компаративними конструкціями: *Le mieux est l'ennemi du bien*;

в) квантифікованими прикметниками: *Grand bien vous fasse! – Робіть, як заманеться, байдуже...*

Концептуальна картина світу етносу – динамічне утворення, зміст її змінюється з часом і неоднаковий у різні епохи. Мовні одиниці, що експлікують картину світу, – більш консервативні і, завдяки цьому, зберігають сліди уявлень, що зникають або зникли. Ця обставина забезпечує виконання акумулятивної функції – бути засобом накопичення духовного досвіду народу: знань, уявлень, ціннісних настанов суспільства.

Цікаво простежити за відбиттям концепту ДОБРО у змісті навчальної та виховної роботи в сучасних французьких освітніх закладах, де він тісно пов'язаний з прищипленням інших загальнолюдських моральних цінностей: любові, шляхетності, синонімізується з поняттями *людяність, толерантність* як здатність сприймати та приймати іншу особистість. Формуванню загальнолюдських ціннос-

тей у сучасній французькій школі сприяє вивчення творів М. Монте-ня, П. Ронсара, В. Гюго, Стендаля, А. Екзюпері, М. Пруста та ін.

Література

1. Великий енциклопедичний словник-довідник / За ред. Гром'яка Р.Т., Коваліва Ю.І. – К.: Академія, 2006. – 752 с.
2. Змійова І.В. Лінгвокогнітивні характеристики засобів вербалізації концепту “добро” в англійській мові: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Харк. нац. ун-т ім. В.Н.Каразіна. – Х., 2006. – 20 с.
3. Щур Г.С. Теория поля в лингвистике. – М.: Наука, 1974. – 255 с.
4. Le Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. – P.: Robert, 2000.
5. Maloux M. Dictionnaire des proverbes, sentences et maximes. – P.: Larousse, 1961. – 628 p.

УДК 811.111'276.6: 630*17

Л.Т. Миклаш,

*Національний лісотехнічний університет України,
м. Львів*

ТАКСОНОМІЧНІ НАЗВИ В АНГЛОМОВНІЙ ДЕНДРОЛОГІЧНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ

У статті розглянуто таксономічні назви деревних рослин в англійській та українській терміносистемах, проаналізовано лексичні та семантичні компоненти видових таксонів у порівнянні з латинською першоосновою.

The article considers taxonomic names of woody plants in the English and Ukrainian terminological systems, analyses lexical and semantic components of taxon varieties in comparison with the Latin primary principle.

В основу дендрологічної таксономії покладено бінарний принцип, який для систематизування назв рослин передбачає використання як традиційної латиномовної, так і питомо національної термінології. У професійному спілкуванні з метою міжнародної уніфікації назв фахівці надають перевагу автентичним термінам латинською мовою. Проте у науковій літературі фітотерапевтичного, лісознавчого, сільськогосподарського чи іншого призначення назви рослин використовують національну мову.

У статті розглянуто термінологічну лексику дендрологічного профілю, проаналізовано термінологічні одиниці в англомовних та украї-